MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
ANNA FELICE

Seduta tat-3 ta' Novembru, 2010

Citazzjoni Numru. 894/2006

Rosalie Mifsud, Marie Mifsud u Josef Formosa Gauci

vs

Madre Provincjali u b'digriet tal-Qorti tal-1 ta' Dicembru 2008, Suor Doreen Cuschieri qed tassumi l-atti tal-kawza flok Suor Maronna Farrugia fil-kwalita' taghha bhala Madre Provincjali tas-sorijiet ta' Santa Dorotea ghan-nom u in rapprezentanza tal-istess kif debitament awtorizzata ta' Alessandro Curmi Street, Tal-Virtu', Rabat

Il-Qorti:

Rat ir-rikors ta' Rosalie Mifsud, Marie Mifsud u Josef Formosa Gauci fejn dawn, wara li ppremettew illi:

B'zewg testmenti sigrieti tal-mejjet Mons. Alfredo Mifsud tat-30 ta' Gunju 1920, u tal-10 ta' Dicembru 1920, gie

dispost illi l-fond 4 u 5, Triq Santu Rokku, Mdina, thalla b'legat lill-intimati mid-decuius biex jistabbilixxu l-iskola taghhom a beneficcju tal-Belt tal-Imdina.

It-testment fuq imsemmi gie ddikjarat apert mis-Sekond' Awla tal-Qorti Civili fil-5 ta' Jannar 1921, fl-atti tan-Nutar Francesco Catania u li kopja taghhom qed tigi hawn annessa u mmarkata bhala Dokument RM1 u RM2.

L-eredi, skond it-testment tal-mejjet Mons. Alfredo Mifsud kien in-nannu patern tar-rikorrenti ossia d-Dottor in Medicina Enrico Mifsud li miet fl-20 ta' Marzu 1929, intestat u gie succedut fit-titolu mill-unici zewg uliedu ossia, il-Professur Victor Mifsud u ohtu Mary Fortunata mart Amabile Pace.

L-imsemmija Mary Fortunata, armla minn Amabile Pace mietet fit-18 ta' Gunju 1976, u bit-testment sigriet taghha tal-4 ta' Frar 1970, ippubblikat fil-21 ta' Lulju 1976, min-Nutar Paul Pullicino, innominat bhala eredi taghha lit-tlitt neputijiet taghha Rosalie Mifsud, Marie Mifsud u Elise mart il-Maggur Peter Paul Formosa Gauci.

L-isemmi Prof. Victor Mifsud miet fl-4 ta' Novembru 1964, u l-eredita' tieghu ddevolvit fuq it-tlitt uliedu, ir-rikorrenti Rosalie Mifsud, Marie Mifsud u l-mejta Elise armla minn Maggur Peter Paul Formosa Gauci.

L-imsemmija Elise Formosa Gauci mietet fis-26 ta' Settembru 2004, u l-eredita' taghha ddevolvit skond it-testment sigriet taghha tal-11 ta' Awissu 1983, ippubblikat fis-6 ta' Jannar 2005, min-Nutar Tonio Spiteri fejn innominat bhala eredi taghha lil unika binha Josef Formosa Gauci.

Ghalhekk, ir-rikorrenti odjerni huma l-eredi u possessuri attwali tal-eredita' tal-mejjet Mons. Alfredo Mifsud.

Skond l-ewwel testment ta' Mons. Alfredo Mifsud, il-legat mholli lill-intimati kien specifiku biex il-fond in kwistjoni jigi uzat **"<u>e questo a scopo di stabbilirvi la loro scuola od</u>**

<u>istituto di educazione</u>” u dan kif jirrizulta mill-anness testment tieghu tat-30 ta’ Gunju 1920, hawn anness.

Fl-10 ta’ Dicembru 1920, b’testment iehor sigriet li kopja tieghu hija ukoll hawn annessa, l-imsemmi Alfredo Mifsud ghamel testment iehor fejn iddikjara **“<u>anzi tutto revoco qualsiasi altro testamento contenente dispozizzioni contrarie a quelle col presente ordinate e con esse non conformi</u>”**.

Huwa f’dan it-testment jerga’ jikkonferma il-legat imholli lill-intimat bl-iskop specifiku biex il-fond jigi uzat ghal skopijiet ta’ edukazzjoni u a beneficcju ta’ dik il-Belt tal-Imdina **“in legato lascio al istituto di Santa Dorotea stabbilito alla Notabile e per lui alla superiora di esso istituto il corpo di beni comprendente la casa di mia abitazione (Casa Mifsud) e l’attigua occupata dall’istituto tenuto da Mons. Decano Giuseppe DePiro (Casa Fortunata) in una a tutte i mezzanine e comodita’ dipendenti ed attigui allo stesso corpo di beni. E cio perche’ all’occorrenza trasferiscono quivi la loro scuola a beneficio di questa citta’ <u>l’oggetto essendo di bene alla comunita’ Maltese e per l’educazione, si spera che il governo vorra’ esentare le suore dalla relattiva tassa di successione</u>. Spera il testatore che vorranno le suore e l’istituto suffrugarlo con le loro orazioni**.

Ricentement, ir-rikorrenti saru jafu illi l-intimati m’ghadhomx juzaw il-korp ta’ beni imholli lilhom minn Monsinjur Alfredo Mifsud bhala skola u ghall-edukazzjoni u dan kontra id-dispost tat-testment tal-istess Monsinjur Alfredo Mifsud.

B’ittra tal-1 ta’ Jannar 1996, mibghuta mill-Provincjali Protempore ta’ dak iz-zmien, li kopja taghha qed tigi hawn annessa u mmarkata bhala dokument RM3, is-sorijiet ta’ Santa Dorotea iddikjaraw li kienu ghadhom qed juzaw il-fondi lilhom imhollija ghal skopijiet t’edukazzjoni.

Minn dak iz-zmien lil hawn, huma bnew skola fil-limiti ta’ Haz Zebbug u ttrasferew l-iskola ta’ Santa Dorotea ghal

bini gdid li huma ghandhom fl-imsemmi akkwati u m’ghadhomx juzaw il-fondi numru 4/5, Casa Mifsud u Casa Fortunata, Triq Santu Rokku, Mdina ghal skopijiet t’edukazzjoni.

Il-fondi 4 u 5, Casa Mifsud u Casa Fortunata huma tista’ tghid ghal kollox battala stante li hemm residenti xi sorijiet anzjani.

Kif jirrizulta fl-20 ta’ Lulju 1990, il-Kamra tar-Rapprezentanti approvat resoluzzjoni ghal hrug ta’ permess tal-bini ghall-iskola hdejn Haz Zebbug barra mill-Building Development Boundaries kif stabbilit fil-Building Permits (Temporary Provision Act 1988) biex l-istess intimati jkunu jistghu jibnu skola u dan ghaliex l-iskola li huma kellhom fl-Imdina kienet zghira u ma setghatx tkompli sservi ghal skopijiet t’edukazzjoni.

Mid-dibattiti parlamentari jirrizulta li l-Ministeru ghall-Izvilupp u Infrastruttura, il-Perit Michael Falzon, li kien qed jippilota l-ligi, ikkonferma illi f’kaz illi l-iskola tal-Imdina ma kinitx se tibqa’ tigi uzata bhala tali, din l-istess skola kellha tirriveti lill-eredi tal-Mons. Alfred Mifsud.

Ir-rikorrenti talbu diversi drabi lill-intimati biex jizgumbraw mill-fondi 4 u 5, Casa Mifsud u Casa Fortunata, Triq Santu Rokku, Mdina, galadarba huma waqfu milli juzaw il-fond ghal skopijiet t’edukazzjoni u bhala skola u dan f’Settembru 1997. Minkejja diversi interpellazzjonijiet, anki b’ittra ufficjali tas-16 ta’ Jannar 2006, huma baqghu inadempjenti.

Ghalhekk kien jehtieg illi ssir din il-kawza biex jigi ddikjarat u deciz illi l-intimati ddekadew mil-legat imholli lilhom mill-mejjet Mons. Alfredo Mifsud, galadarba huma m’ghadhomx juzaw l-istess fondi ghall-iskopijiet t’edukazzjoni kif lilhom imholli bit-testmenti sigrieti tal-istess Mons. Alfredo Mifsud.

Talbu l-intimati jghidu ghaliex din l-Onorabbli Qorti m’ghandhiex:

(i) Tiddikjara u tiddeciedi illi l-intimati ossia s-sorijiet ta' Santa Dorotea ddekadew mil-legat imholli lilhom mill-mejjet Mons. Alfredo Mifsud, ossia mill-proprjeta' 4/5 Casa Mifsud u Casa Fortunata, Triq Santu Rokku, Mdina, stante li huma m'ghadhomx juzaw il-fond ghal skopijiet t'edukazzjoni u ttrasferew l-istitut edukattiv taghhom f'Haz Zebbug, Malta.

(ii) Konsegwentement tiddikjara u tiddeciedi illi l-proprjeta' 4 / 5 Casa Mifsud u Casa Fortunata, Triq Santu Rokku, Mdina, hija proprjeta' assoluta tar-rikorrenti f'ishma ndaqs bejniethom u dan bhala l-aventi kawza u eredi tal-mejjet Mons. Alfredo Mifsud.

(iii) Tordna lill-intimati jizgumbraw mill-fondi 4 / 5 Casa Mifsud u Casa Fortunata, Triq Santu Rokku, Mdina, fi zmien qasir u perentorju li jigi lilhom iffissat minn din il-Qorti.

Bl-ispejjez komprizi dawk tal-ittra ufficjali tas-16 ta' Jannar 2006, u bl-ingunzjoni tal-intimati ghas-subizzjoni.

Rat id-dokumenti annessi.

Rat ir-risposta guramentata ta' Madre Provincjali Suor Maronna Farrugia fil-kwalita' taghha bhala Madre Provincjali tas-Sorijiet ta' Santa Dorotea ghan-nom u in rapprezentanza tal-istess fejn din eccepiet illi:

1. L-esponenti nomine ma kisret l-ebda dispozizzjoni testamentarja. Il-legat imholli mill-Monsinjur Alfred Mifsud lill-esponenti nomine mhu soggett ghall-ebda kondizzjoni u lanqas jimponi xi obbligu. Dan bla pregudizzju ghall-fatt li t-testment ma jipprovdi ghall-ebda dekadenza.

2. Bla pregudizzju u f'kull kaz ma tezisti l-ebda raguni ghalfejn il-Qorti ghandha tiddikjara li l-esponenti nomine tilfet il-jedd taghha ghal-legat. Dan apparti l-fatt li l-fond meritu tal-kawza ilu sa mis-sena 1921 jintuza bhala kunvent tas-sorijiet u sal-gurnata tal-lum ghadu jintuza ghall-edukazzjoni.

3. Bla pregudizzju u f'kull kaz, l-azzjoni attrici hija preskritta ghat-tenur tal-Artikolu 2143 tal-Kodici Civili (Kap. 16) u inoltre, l-esponenti dejjem gawdew il-proprjeta' *animo domini*.

4. Il-pretenzjonijiet tal-atturi huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u ma tezisti l-ebda frazi fuq liema ghandu jigi ddikjarat li l-esponenti tilfu l-legat imholli lilhom minn Mons. Alfredo Mifsud.

Bl-ispejjez kontra l-atturi li huma minn issa ngunti in subizzjoni.

Rat id-dokumenti esibiti.

Semghet ix-xhieda prodotti.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet imressqa mill-partijiet.

Semghet lid-difensuri jittrattaw.

Rat li l-kawza thalliet ghal-lum ghas-sentenza.

Ikkunsidrat illi permezz ta' din il-kawza, l-atturi qed jitolbu lura minghand is-sorijiet ta' Santa Dorotea l-proprjeta' lilhom imhollija mill-Monsinjur Mifsud ghar-raguni li m'ghadhomx juzaw il-fondi ghall-iskop t'edukazzjoni. Is-sorijiet konvenuti jirrispondu billi jghidu li l-legat ma kien marbut b'ebda kondizzjoni, u jekk kien, huma ma kissruhiex. Jeccepixxu ukoll il-preskrizzjoni a tenur tal-Art. 2143 tal-Kodici Civili.

<u>Il-Fatti</u>

Jirrizulta li l-atturi huma eredi attwali tal-Monsinjur Alfredo Mifsud. L-istess Monsinjur kien ghamel zewg testmenti sigrieti, wiehed fit-30 ta' Gunju 1920 u iehor fl-10 ta' Dicembru 1920. Permezz ta' dawn it-testmenti, Monsinjur Mifsud halla b'titolu ta' legat lis-Sorijiet ta' Santa Dorotea l-fond Nru. 4 u Nru. 5, Triq Santu Rokku, Mdina. L-istess sorijiet ghadhom igawdu dawk il-fondi sal-lum, ghalkemm m'ghadhomx juzahom bhala skola fis-sens komuni tal-

kelma, dan ghaliex mill-1997 ‘l hawn is-sorijiet bnew skola akbar f’Haz Zebbug u ttrasferew fiha l-attivita’ akkademika taghhom. Jirrizulta li fil-fondi 4 u 5, Triq Santu Rokku, Mdina, issa hemm jghixu numru ta’ sorijiet. Isiru fihom ukoll klassijiet tal-katekizmu f’diversi livelli, laqghat ta’ diversi gruppi ta’ natura religjuza u ukoll xi seminars u laqghat varji. Dan kollu jirrizulta mill-provi prodotti, partikolarment mix-xhieda tad-diversi sorijiet membri tal-kongregazzjoni ta’ Santa Dorotea li l-Qorti kellha okkazzjoni tisma’ x-xhieda taghhom personalment.

Konsiderazzjonijiet

F’dan l-isfond, l-ewwel ezami li ghandha taghmel din il-Qorti huma li tistabbilixxi liema wiehed, miz-zewg testmenti ghandu jirregola l-legat. Dan ma kellu qatt ikun problema ta’ entita’ gravi. Fit-tieni testment (ara kopja tat-testment miktub bl-idejn a fol. 269 tal-process). Monsinjur Mifsud jibda biex jiddikjara illi “Anzi tutto revoco qualsiasi altro mio testamento contenente dispozizione contrarie a quelle col presente ordinate e con esse non conformi”. Li kieku qal hekk biss, kien ikun irid isir ezami komparattiv bejn iz-zewg testmenti. Imma ma baqax hekk. L-istess Monsinjur issottolinea l-kliem “contenente dispozizione contrarie a quelle col presente ordinate e con esse non conformi” u rrimpjazzahom permezz ta’ postilla li l-atturi donnhom ippreferew jinjoraw ghal kollox. Il-frazi kif korretta mill-istess Monsinjur ghalhekk giet taqra kif gej: “Anzi tutto revoco qualsiasi altro mio testamento de me fatto, evoglio ed ordino che solo il presente abbia il suo pieno effetto e vigore” (ara fol. 269 tal-process – kolonna fuq ix-xellug tad-dokument).

Dan ifisser, ghaldaqstant, illi huwa biss dan it-tieni testment li ghandu jirregola l-legat, ghaliex kull dispozizzjoni testamentarja precedenti effettivament kienet giet imhassra mit-testatur. Huwa t-tieni testment li japplika u huwa dan li qed tqis il-Qorti.

Fit-tieni testment tieghu, Monsinjur Mifsud iddispona kif gej:

"*In legato lascio all'Istituto di S. Dorotea stabbilito alla Notabile, e per lui alla Superiora di esso Istituto, il corpo di beni comprendente la casa di mia abitazione (Casa Mifsud) e l'attigua occupata dall'Istituto tenuto da Monsignor Decano Giuseppe De Piro (Casa Fortunata) in una a tutti i mezzanini e comodita' dipendenti ed attigui allo stesso corpo di beni.* ***E' cio' perche' all'<u>occorrenza</u> trasferiscono quivi la loro scuola a beneficio di questa Citta'.*** *L'oggetto essendo di bene alla comunita' maltese e per la educazione si spera che il Governo vorra' esentare le Suore dalla relativa tassa di successione. Spera il testatore che vorrano le suore e l'Istituto suffragarlo colle loro orazioni".*

It-tezi tal-attur issostni li biex igawdu dan il-legat, is-sorijiet ghandhom l-obbligu li jutilizzaw il-fondi bhala skola. Il-Qorti tiddikjara mal-ewwel illi ma' din l-interpretazzjoni tal-atturi hija ma taqbilx.

It-tifsira tal-kelma "all'occorrenza" hija cara u inekwivoka. Tfisser "secondo la necessita' del momento se sara' il caso" (Zingarelli); jew bl-Ingliz "in case of need" (Collins). It-tifsira li tifhem il-Qorti hija wahda ta' diskrezzjoni assoluta f'idejn is-Sorijiet. Il-Monsinjur ma npona ebda obbligu fuq is-sorijiet. Huwa principju stabbilit illi l-Qorti m'ghandhiex taghmel ricerki ghal xi interpretazzjoni meta dak espress huwa car u inekwivoku.

Kif jghid Trabucchi – Istituzioni di Diritto Civile Ed. 2005 p. 450 u 451:

"Gli elementi interpretativi possono essere ricercati anche *aliunde*, ma questo ricorso a elementi di prova estranei al testamento e' ammesso ragionatamente soltanto per capire il contento di una volonta' espressa sia pure poco chiaramente";

u "Le espressioni usate dal testatore vanno interpretate *naturaliter*, e non *civiliter*, cioe' non nel significato tecnico-giuridico, ma *nel significato che presumibilmente le parole scelte avevano nella mente del de cuius* ...... Lo stesso vale per le formole usate, che vanno intese e rispettate

secondo la presunta volonta' del testatore, anche' al di la' delle regole giuridiche".

Il-Qorti hawnhekk taghmel referenza ghal dak li ntqal aktar 'il fuq rigward liema testment ghandu jirregola l-legat, u dan ghaliex, peress illi l-ewwel testment seta' gie interpretat bhala inklussiv ta' xi obbligu meta ddispona illi "e questo a scopo di stabbilirvi la loro scuola ad istituto di educazione", id-distinzjoni mad-dicitura tat-tieni testment hija cara. Ma tipprezenta ebda okkazzjoni ghall-interpretazzjoni. Fil-fehma ta' din il-Qorti, Monsinjur Mifsud ma rabat lis-Sorijiet b'ebda mod, ma npona fuqhom ebda obbligazzjoni. Kif qalet il-Qorti tal-Appell fil-kawza "Micallef vs Tonna", deciza fit-30 ta' Ottubru, 1950), "fejn il-kliem ta' dispozizzjoni testamentarja ma jaghtux lok ghall-ebda ambigwita', mhux lecitu li tigi lilhom moghtija interpretazzjoni diversa.

Il-Qorti ma tistax ma tinnotax il-hafna referenzi li saru mill-atturi ghad-diskorsi u diskussjonijiet twal li saru fil-Parlament fl-okkazzjoni tal-ghoti tal-art f'Haz Zebbug mill-Gvern lis-Sorijiet ghall-bini tal-iskola gdida taghhom. Il-Qorti tqis li l-atturi messhom jafu ben tajjeb li ebda dikjarazzjoni ta' ebda membru parlamentari ma setghet tkun utli fir-rikonoxximent tad-dritt li kienu qed jippretendu. Fil-kuntest tal-vertenza odjerna u s-soluzzjoni taghha ma kienu ta' ebda utilita' legali dikjarazzjonijiet li saru barra dawn il-Qrati.

Galadarba li l-Qorti b'hekk stabbiliet li l-legat ma kien marbut b'ebda kundizzjoni, il-Qorti m'hijiex se tistudja ulterjorment id-distinzjoni bejn il-konsegwenzi ta' modus u kondizzjoni, materja trattata daqshekk tajjeb miz-zewg partijiet fin-noti ta' sottomissjonijiet taghhom.

Ghal dawn ir-ragunijiet, il-Qorti taqta' u tiddeciedi billi tilqa' l-ewwel eccezzjoni tal-konvenuta u tilliberaha mill-osservanza tal-gudizzju.

L-ispejjez tal-kawza jithallsu mill-atturi.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------